

Kandidatoppgave

Føreropplæring for mennesker med en funksjonsnedsettelse

Drivingseducation for people with a diasbility

Hvorfor bør trafikk læreren videreutvikle sin kompetanse slik at funksjonshemmede elever får best mulig læringsutbytte? Og hvordan?

Why should a driving instructor develop his knowledge and expertise, to give a better learning experience for disabled learners. And how?

Skrevet av: Ova Rebecca Lutdal & Elin Fjeldaas Tellefsen

TLB251

Kandidatoppgave

Trafikk lærer høgskolekandidatstudium

Forord

I denne kandidatoppgaven har vi begge fått et større innblikk innenfor utdannelsen vi tar og arbeidet vi snart skal ut i. Vi har jobbet med denne oppgaven i omtrent seks måneder, men vi valgte å ta en ny vending i oppgaven for bare noen uker siden, da vi fant ut at vi ville lage et produkt ved siden av rapporten.

Vi vil takke vår veileder for god støtte når vi ikke så lyset i enden av tunnelen. Veilederen vår hadde alltid døren åpen om det var noe vi lurte på og gav oss mange gode tips og råd underveis. Vi vil også takke informantene våre som var villige til å stille opp på intervju, uten disse hadde vi ikke klart å skrive oppgaven. Og til sist må vi takke Masse Media AS som kostnadsfritt hjalp oss med ferdigstillelse og trykking av brosjyren vi lagde.

Stjørdal, 27. februar 2015

Innhold

1.0 Innledning.....	5
2.0 Metode.....	6
2.1 Brosjyre.....	7
2.2 Intervju og litteratur	9
3.0 Føreropplæring som opplæringsmetode	10
4.0 Funksjonshemmelser i dagens samfunn	10
5.0 Kurs/videreutdanning trafikklærere burde ha.....	12
6.0 Drøfting	14
7.0 Kildehenvisning	16
8.0 Vedlegg.....	17
8.1 Intervjuguide til trafikkskoler.....	17
8.2 Intervjuguide til funksjonshemmet i trafikken.....	18
8.3 Intervjuguide til verksted som lager biler.....	19

Sammendrag

Denne kandidatoppgaven omhandler utfordringene rundt det å være funksjonshemmet i trafikken når det kommer til føreropplæringen. På bakgrunn av dette har vi satt opp følgende problemstilling: *Hvorfor bør trafikklæreren videreutvikle sin kompetanse slik at funksjonshemmede elever får best mulig læringsutbytte? Og hvordan?*

Empiriske data er samlet inn via fem intervjuer, derav tre trafikklærere, en elev med en funksjonsnedsettelse og en ansatt ved et verksted som tilrettelegger biler. Denne oppgaven fokuserer på hva du som trafikklærer kan gjøre for å gi elever med en funksjonshemming best mulig lærerutbytte i undervisningen. Vi går inn på hva som kan være annerledes med føreropplæringen for elever med eller uten en funksjonsnedsettelse, hvilke diagnoser trafikklæreren kan møte og hva slags videreutdanning som kan være relevant innenfor dette temaet.

Summary

The purpose of the thesis is to discuss the challenges surrounding handicapped people learning to drive, and their place in the traffic environment. The main research question for the thesis is: Why should a driving instructor develop his knowledge and expertise, to give a better learning experience for disabled learners. And how?

Empirical data has been acquired through five interviews, consisting of three driving instructors, one learner with disabilities and one person working on modifying cars for the disabled. This thesis will focus on what you as a driving instructor can do to give disabled learners a better learning experience. We will discuss matters concerning the difference between someone learning to drive with, and without disabilities, the different diagnoses a driving instructor might encounter and what types of extra education a driving instructor might need to handle these subjects.

1.0 Innledning

I denne kandidatoppgaven er temaet føreropplæring for personer med en funksjonshemming. Vi har valgt å vinkle det mot trafikklærerutdanningen, slik at trafikklærere som er interessert i å undervise for denne elevgruppen får et like godt utgangspunkt som andre trafikklærere. Vi har valgt dette temaet da vi begge er interessert i å undervise for denne elevgruppen i fremtiden. Underveis i vår oppgave har vi vært i kontakt med primærkilder som har gitt oss et godt innblikk i hvilke utfordringer personer med en funksjonshemming står ovenfor da han skal anskaffe førerkort. Vi har også tatt utgangspunkt i en tidligere bacheloroppgave skrevet av Elin som omhandler det samme temaet.

Vi har laget en brosjyre rettet mot trafikklærere, med kort informasjon om denne elevgruppen og utfordringene som kan oppstå. I brosjyren har vi tre ulike avsnitt. I det første avsnittet skriver vi om hvorfor vi mener en trafikklærer burde videreutvikle sin kompetanse når han skal lære opp funksjonshemmede. Det neste avsnittet skrev vi for å gi eksempler på diagnoser trafikklæreren kan møte, og deretter hvilke bilutstyr som vil være nødvendig. Det siste avsnittet er våre forslag på hvordan trafikklæreren kan videreutvikle seg innenfor dette feltet. Siden vi ville ha en ryddig og lettest brosjyre, ville vi ikke fylle den med alt for mye informasjon. Derfor har vi valgt å utfylle brosjyren ved hjelp av denne rapporten. Deler av denne rapporten og mer utfyllende informasjon har vi lagt ut på en nettside vi har laget. På den måten kan de som er interessert i mer informasjon enkelt gå inn på nettsiden vår for å finne dette. Vi har valgt å legge ved bilder av brosjyren vår i denne rapporten, i tilfelle noen leser rapporten uten å ha sett brosjyren på forhånd.

I denne rapporten beskriver og begrunner vi metodene vi har valgt å benytte oss av i denne kandidatoppgaven, som er intervju og litteratur. Vi beskriver alle våre informanter, men har valgt å anonymisere dem grunnet etiske normer. Videre har vi skrevet litt om litteraturen vi har brukt, men siden dette er et tema det ikke er publisert så mye litteratur om, har hovedfokuset vårt vært på våre informanter.

Det neste avsnittet beskriver litt føreropplæring som opplæringsmetode og hva som er en av de største utfordringene til alle trafikklærere, nemlig dialogen mellom lærer og elev. Deretter skriver vi om det å være funksjonshemmet i dagens samfunn og hvordan denne elevgruppen er annerledes i forhold til elever uten funksjonshemninger. Etter at vi har skrevet om de ulike utfordringene trafikklæreren for denne elevgruppen kan møte, går vi inn på noen av fagene/kursene vi mener er relevante innenfor denne utdanningen.

Ut ifra dette ståstedet har vi valgt følgende problemstilling:

Hvorfor bør trafikklæreren videreutvikle sin kompetanse slik at funksjonshemmede elever får best mulig læringsutbytte? Og hvordan?

2.0 Metode

Metodene vi har valgt å bruke i denne kandidatoppgaven for å kunne ferdigstille en brosjyre er intervju og litteratur. Når vi skulle planlegge intervjumetoden brukte vi *Det vurderende øyet*, skrevet av Cato Bjørndal. I boken hans fikk vi en ide om at vi ville blande et samtaleintervju med et planlagt intervju ved hjelp av en intervjuguide. En intervjuguide gir en oversikt over hvilke temaer og/eller spørsmål vi skal spørre om i løpet av intervjuet, mens et samtaleintervju er en mer uformell form som foregår ved hjelp av en enkel samtale mellom informantene og intervjueren. Grunnen til at vi valgte å blande inn samtaleintervju var for å sørge for at informantene var komfortable og at de ikke følte de satt i et upersonlig avhør. Vi var opptatt av at informantene fikk velge hvor og hvordan intervjuet skulle gjennomføres, og de som ville intervjues over telefon passet vi på at kunne snakke med oss uforstyrret.

Informantene vi fikk møte var vi opptatt av å ha god øyekontakt med, slik at de tydelig fikk se at vi var interessert i hva de hadde å si (Bjørndal, 2002). Vi valgte å bruke intervju som en metode i denne kandidatoppgaven fordi vi ville ha personlig kontakt med personer som har kjennskap til og stor kunnskap om dette temaet. Med personlig kontakt har vi kunnet be om utdypning av spesielt viktig informasjon om det var noe vi ikke forstod eller var usikre på. På den måten har vi kunnet skaffe mye tilleggsinformasjon som vi ikke hadde fått om vi bare brukte bøker. En annen faktor til at vi valgte intervju som metode er fordi det viste seg å ikke være så mange publiserte litteraturbøker angående vårt tema. Grunnen til at vi bare har fem informanter er at vi ville ha en oversiktlig og ryddig besvarelse. Vi vet at fem kvalitative informanter ikke gir et fullt bilde av virkeligheten, men på grunn av besvarelsens omfang og tidsbegrensning mener vi at disse intervjuene vil gi oss tilstrekkelig med informasjon slik at likheter kan trekkes frem og vurderes opp imot teorien vi har valgt.

2.1 Brosjyre

Vi endte opp med å lage en brosjyre rettet spesifikt mot trafikklærere. Med denne brosjyren vil vi gjøre trafikklærere oppmerksom på viktigheten med en dypere forståelse i denne elevgruppens utfordringer. Etterhvert som vi skrev oppgaven vår fant vi ut at det vil være lettere å få frem budskapet vårt ved hjelp av en brosjyre. Vi synes en kort og konsis brosjyre lettere kan vekke leserens interesse i motsetning til en 25 siders lang rapport. Brosjyren vår inneholder noen begrunnelser om hvorfor man burde videreutdanne seg, diagnoser og bilutstyr man kan møte og hva slags videreutdanning man burde ta. Vi ville ikke fylle opp brosjyren med for mye tekst, derfor valgte vi å legge inn en QR-kode som fører leseren videre til en nettside vi har laget med mer utdypende informasjon.

Da vi begynte å lage brosjyren var vi opptatt av å svare best mulig på vår problemstilling. Vi valgte derfor å ha tre avsnitt. Det første avsnittet går ut på hvorfor vi mener en trafikklærer burde videreutvikle sin kompetanse når han skal lære opp funksjonshemmede. Her valgte vi å plukke ut det vi synes er mest relevant. Det neste avsnittet skrev vi for å gi eksempler på diagnoser trafikklæreren kan møte, og deretter hvilke bilutstyr som vil være nødvendig. På den måten håper vi at leseren forstår viktigheten av det å ha god nok kunnskap om temaet, slik at han nå ønsker å videreutvikle sin kompetanse. Det siste avsnittet er våre forslag på hvordan trafikklæreren kan videreutvikle seg innenfor dette feltet. Her har vi valgt ut to ulike studier og ulike kurs for fagpersoner innenfor dette temaet. Blant annet kurs som er styrt av Autoriserte Trafikkskolers Landsforbund og Senter for sjeldne diagnoser.

FØREROPPLÆRING FOR FUNKSJONSHEMMEDE

Du hjelper ikke bare eleven til å få førerkort,
men du hjelper til med å øke livskvaliteten.

Tips og råd til deg som skal
undervise en viktig elevgruppe.

Forside. Her ville vi lage en enkel og oversiktlig forside som forklarer kort og konsist hva brosjyren handler om. Vi valgte å bruke blå som eneste farge, da dette er fargen som brukes i handicapskilt i trafikken.

Rullestolbrukere: Om en person er lam i begge benene og kjører rullestol trenger han/hun for eksempel en større bil med mulighet til å komme seg inn og ut av bilen, håndbetjent gass/brems og rattkule med kjørebremsere.

Kortvokst: Om en person er kortvokst må han/hun for eksempel ha en bil med forlenget pedaler og forhøyet gulv.

HVA SLAGS VIDEREUTDANNING/KURS BØR JEG HA?

Spesialpedagogikk: et fagområde som fokuserer på personer som faller utenfor de normale rammene til pedagogikken. Spesialpedagogikk er sammensatt av flere fag som for eksempel medisin, psykologi og pedagogikk.

Medisin grunnfag: Gir en grundig introduksjon i medisinske fag. Studiet er delt i to (Anatomi & fysiologi og sykdomslære). Her lærer du hvordan kroppen er bygget opp og hvordan den fungerer, før du skal lære hva som skjer når kroppen ikke fungerer.

Fagseminar for deg som underviser på spesialtilpassede kjøretøy.

Side 2.

Det å være funksjonshemmet gjør bruk av offentlige transportmidler vanskelig. Dette kan være et stort problem og bli en avgjørende faktor for at funksjonshemmede ikke kommer seg ut i det sosiale liv og ikke minst ut i arbeidslivet.

TRENGER JEG VIDEREUTDANNING/KURS FOR Å LÆRE OPP FUNKSJONSHEMMEDE?

- Funksjonshemmede personer er ofte mer sårbare enn andre, og derfor trenger de kanskje en annenledes tilnærming.
- Har trafikk læreren kunnskap om de forskjellige diagnosene blir det enklere å forstå elevens utfordring.
- De ulike funksjonshemmingene krever ulikt tilpasset utstyr i bilen som trafikk læreren må ha kjennskap til for at kjøringen skal bli best mulig.
- Funksjonshemmede personer går innimellom på medisiner som medfører at han/hun ikke kan kjøre bil, dette må trafikk læreren ha kunnskap om for at de skal ferdes trygt i trafikken.

DIAGNOSER DU KAN MØTE OG BILUTSTYRET DU TRENGER

Lammelser i enkelte kroppsdeler: Om en person har diagnosen Cerebral Parese kan personen for eksempel være lam på høyre side. Da trenger han/hun en bil med automatgir og rattkule med kjørebremsere.

Side 1. Her skriver vi hvorfor det er viktig med videreutdanning. Vi har valgt ut det vi synes er mest relevant og det vi tror kan fange interessen til flest.

Laget av: Ova Lutdal & Elin Tellefsen

ØNSKER DU MER INFORMASJON?

Skann QR-koden eller gå inn på nettsiden for å lese vår rapport.
<https://foreropplaeing.wordpress.com/>

EKSEMPLER PÅ ANDRE NYTTIGE LINKER:

<http://reptek.no/>
<http://handicare.no/>
<http://www.bjorknes.no/hoyskole/>
<http://www.atl.no/aktuelt/kalender/fagseminar-opplaeing-for-mennesker-med-funksjonsnedsettelse>
http://www.hint.no/studietilbud/?S_OBJECTID=ABAAAABAZBOZ

Bakside. Her har vi skrevet ned noen linker som kan være nyttig om noen ønsker å lese/undersøke mer. Om man skanner QR-koden kommer man til vår nettside med mer utdypende informasjon.

Side 2 av 2

2.2 Intervju og litteratur

Vi har valgt å anonymisere informantene våre grunnet etiske normer. Vi vil derfor referere til dem med fiksjonsnavn. Alle intervjuene ble spilt inn på en båndopptaker, slik at det ikke ble behov for å stoppe etter hvert spørsmål for å skrive ned svarene. Vi brukte en intervjuguide med ulike spørsmål til hver informant. Disse intervjuguidene ligger som vedlegg bakerst i rapporten vår.

Våre informanter er en blanding av trafikklærere, funksjonshemmede og ansatte på verksteder som tilrettelegger biler for funksjonshemmede. Vi har valgt å snakke med tre erfarne trafikklærere, hvor den ene, «Lars», fokuserer kun på funksjonshemmede elever, mens de to andre, «Simen» og «Jørgen» jobber med elever både med og uten funksjonshemminger. En av trafikklærerene vi har pratet med har spesialpedagogisk- og psykologiutdanning i tillegg til to år trafikklærerutdanning på Høgskolen i Nord-Trøndelag. Den andre trafikklæreren har ikke en så omfattende utdanning. Han har tatt trafikklærer- og daglig lederutdanning på Høgskolen i Nord-Trøndelag, deretter ulike kurs og seminarer som handler om føreropplæring for funksjonshemmede elever. Trafikkskolen til denne læreren har spesialisert seg på funksjonshemmede elever og 95% av elevene har en eller annen form for funksjonshemming.

Vi har også valgt å snakke med «Trude», en kortvokst dame, om hennes prosess da hun skulle anskaffe førerkort. Dette valgte vi for å få et riktig innblikk i hvordan føreropplæringen fungerer for en person med en slik funksjonshemming. Hun er i 30-årene og har hatt førerkort siden hun var 19 år. Hun har fortalt oss hvordan det er å være kortvokst i dagens samfunn og hva slags utfordringer som oppstår når kortvokste skal anskaffe førerkort.

Den siste informanten vår, «Petter», jobber på et bilverksted som tilrettelegger biler for funksjonshemmede. På dette verkstedet tilrettelegger de mellom 50-100 biler hvert år, og dette er da bare et av mange verksteder. «Petter» har jobbet på dette verkstedet i åtte år og samarbeider med NAV om hvilke endringer som skal gjøres i hver bil. NAV har hovedansvaret for å bestemme hva som skal gjøres, men mekanikerne på de ulike verkstedene kan komme med forslag og tips, siden de har mye erfaring og kjenner til de ulike tilretteleggingene, og hvordan de fungerer i praksis.

For å finne vår litteratur har vi søkt gjennom Oria, som er biblioteket på Høgskolen i Nord-Trøndelags søkemotor.

Vi har vært i kontakt med samferdselsdepartementet og fått tilsendt et hefte de skrev i 1989 som går ut på funksjonshemmede i trafikken. Av spesiallitteratur om kortvoksthet har vi innhentet opplysninger fra Sunnaas Sykehus. Teoridelen er også skrevet ned grunnet en del inngangsverdier vi hadde angående besvarelsen. Dette viste seg å stemme overens til en viss grad, men da intervjuene ble gjort viste de seg å dreie i en viss retning, som muligens ga et annet perspektiv på problemstillingens besvarelse.

3.0 Føreropplæring som opplæringsmetode

Et viktig begrep når det kommer til trafikkopplæring er dialog. Uten en god dialog hjelper det ikke om opplæringsformen er på sitt beste og at læreren kan fokusere på hver enkelt elevs behov. Opplæringsformen kan være perfekt tilrettelagt for den enkelte elev, men så lenge lærer og elev ikke forstår hverandre blir ikke læringsutbyttet spesielt godt. Det er viktig at de bruker en dialog som begge forstår. Dette blir ganske likt for en trafikk lærer, uansett om du lærer opp personer med eller uten en funksjonshemming. Trafikk lærere som underviser funksjonshemmede elever har ofte flere eldre elever. Dette fordi de kan ha elever som har hatt førerkort tidligere, men for eksempel som følge av en ulykke har blitt skadet og må lære seg å kjøre med en tilrettelagt bil. Selv om språket er viktig under føreropplæringen, er det allikevel et stort pluss at den er basert på mye praktisk læring, da veldig mange lærer best ved å sette teori opp mot praksis (Rismark & Sølberg, 2006). For å være en god trafikk lærer er det viktig å mestre det å lese elevene sine og dermed vite hvordan man skal gå frem for å kunne komme godt innpå eleven. Dette vil gjøre at eleven føler seg trygg og får et godt utbytte av undervisningen. En viktig faktor for å kunne skape en god dialog med ulike typer mennesker er en grunnleggende forståelse av fagene psykologi og pedagogikk («Jørgen», 2015).

4.0 Funksjonshemmelse i dagens samfunn

Funksjonshemming kan defineres som et avvik mellom personers individuelle forutsetninger og kravene omgivelsene og samfunnet stiller til funksjon på enkelte områder.

Funksjonshemmende forhold betyr at personer får sin læringsbetingelse redusert i forhold til det som ville vært mulig under bedre vilkår. Funksjonshemmede personer blir ofte stigmatisert, som betyr at de får et negativt kjennetegn som kan føre til at de føler seg ekskludert. Dette kan medføre at mange med en funksjonshemming får en uheldig utvikling. Om man vokser opp med en funksjonsvanske kan det innebære en utfordring for personens

selvbilde. Allerede i åtte-niårsalderen blir personen bevist på egen funksjonshemning og sin «annerledeshet» i forhold til de andre barna. Så omtrent hele oppveksten kan preges av å føle på det å skille seg ut. Derfor kan funksjonshemmede personer ofte være mer sårbare enn andre og trenger derfor kanskje en annerledes tilnærming (Befring & Tangen, 2008).

«Faget handler primært om å bidra til et verdig liv for mennesker som faller utenom normalitetens nådeløse rammer» (Befring & Tangen, 2008)

Det å anskaffe førerkort er i dagens samfunn nesten en nødvendighet. Veldig få arbeidsplasser ansetter personer uten førerkort. Det å i tillegg ha en funksjonshemming kan gjøre jobbanskaffelsen enda vanskeligere. For eksempel personer som er avhengig av rullestol for å ta seg frem vil også ha store utfordringer med å reise kollektivt («Trude», 2015).

«Lars» som har spesialisert seg på funksjonshemmede elever, mener at det er like stor forskjell på elever med og uten en funksjonshemming. Og at trafikklærerens oppgave er å fokusere på hver enkelt elev og tilpasse utfordringene etter elevens forutsetning og læringsevne.

«Når det kommer til føreropplæring for funksjonshemmede elever, er det utformingen av bilen som er det viktigste. Når bilen er ferdig utbygd er resten av opplæringen svært likt vanlig opplæring» («Lars», 2015)

Som i vanlig føreropplæring er det viktig å møte elevene på det nivået de er. Trafikklæreren må ha en dialog med eleven som gjør at eleven forstår oppgavene som blir gitt, og at arbeidsfordelingen er tydelig. «Simen» har valgt å ha føreropplæring for funksjonshemmede elever da disse ofte er mer motivert til å anskaffe førerkort.

Å hjelpe en funksjonshemmet elev til å få førerkort er ekstra givende, da du også hjelper dem til å fungere i samfunnet. Med svært motiverte elever som vil ha stor nytte av førerkort har jeg stor glede av å fokusere på denne elevgruppen» («Simen», 2015)

Da vi snakket med «Trude» fortalte hun at det er til stor fordel for kortvokste personer å ha førerkort for å komme seg til og fra steder. Å være kortvokst er ikke en diagnose, men en beskrivelse av høyden din. Denne tilstanden kan være medfødt og genetisk, eller det kan være en medisinsk tilstand. Definisjonen som brukes mest om en kortvokst person er at de tilhører de 2,5 % korteste personene i befolkningen. Her er det igjen forskjell på menn og kvinner. En kvinne kan bli definert som kortvokst om hun er under 150 cm og menn om de er under 161 cm. Den gjennomsnittlige høyden til en kortvokst kvinne er 124,6 cm og menn 136,5 cm. Om

du er kortvokst kan du trenge en funksjonsvurdering for søknad om økonomisk hjelp, i dette tilfellet til tilpasset bil. Denne funksjonsvurderingen blir gjennomført i samarbeid med lege, ergoterapeut, fysioterapeut eller andre fagpersoner (TRS kompetansesenter, u.å.).

De fleste ordinære trafikkskolene har naturlig nok ikke spesialbygde biler for enhver funksjonshemming og er da avhengig av at elever med spesielle behov selv skaffer seg tilrettelagt bil («Trude», 2015)

Det å være kortvokst gjør bruk av offentlige transportmidler vanskelig, trappetrinnene opp til buss, trikk og lignende kan ofte være for høye og avstanden mellom perrong og tog kan være for lang. Dette kan bli direkte farlig for kortvokste personer. Dermed kan dette være et stort problem og bli en avgjørende faktor for at kortvokste ikke kommer seg ut i det sosiale liv og ikke minst arbeidslivet (TRS kompetansesenter, u.å.).

En annen diagnose trafikklæreren kan møte er Cerebral parese, spastisk lammelse. Dette er en sykdom som skyldes hjerneskade. Denne hjerneskaden kan oppstå før eller under fødselen, eller i de første leveårene. Cerebral parese kan ramme for eksempel begge bein eller den ene kroppshalvdelen. Denne tilstanden kan medføre ufrivillige og ukontrollerbare bevegelser, men om det er lillehjernen som er skadet kan personen mangle muskelkoordinering og ha balanseforstyrrelser. Som trafikklærer for funksjonshemmede elever kan du også møte personer som har hatt førekort tidligere, men som har havnet i en ulykke og blitt paraplegiker. Det betyr at personen har blitt lam i begge beina. Da må personen få en tilpasset bil med plass til rullestol og lære seg å manøvrere bilen (Jacobsen m.fl., 2010).

5.0 Kurs/videreutdanning trafikklærere burde ha

I faget spesialpedagogikk lærer du blant annet om individuell tilrettelegging for personer med spesielle læringsbehov, samtidig som du lærer å se hvert enkelt individ. Ett av målene med spesialpedagogikken er å fremme gode læringsvilkår, til tross for funksjonshemmede barrierer. Det er stor variasjon i hva som i praksis hemmer læringen. Som spesialpedagog har du som oppgave å utvikle kunnskap om vilkårene som både hemmer og fremmer læring. Spesialpedagogen må tilrettelegge praksisen etter forholdene og jobbe for å forbedre vilkårene. Spesialpedagogen har også ansvar for å finne informasjon om hva det vil si å leve med den aktuelle funksjonsvansken og hvilke utfordringer dette medfører både faglig og miljømessig. Viktige begreper innenfor spesialpedagogikken er likeverd, inkludering og livskvalitet. Som alle andre lærere er målet å gi alle elevene best mulig læringsutbytte. Når du

skal undervise elever med spesielle behov, har du et større grunnlag for bedre læringsutbytte med spesialpedagogikk i bakgrunnen (Befring & Tangen, 2008).

Som nevnt tidligere kan funksjonshemmede personer trenge en litt annerledes tilnærming. For at du som lærer skal ha god nok kunnskap om hvordan du kan tilnærme deg personer med ulike utfordringer, kan det være gunstig å ha psykologi i bakgrunnen. I faget psykologi kan du lære hvorfor mennesker handler og kommuniserer som de gjør. Du kan lære om hvordan mennesker tenker, og hva som skjer i hjernen vår når vi utsettes for sanseinntrykk.

(utdanning.no, 03.07.2014). I tillegg til psykologi og spesialpedagogikk er det viktig at trafikklæreren kjenner de ulike diagnosene, slik at han enklere kan forstå elevens utfordring.

Frambu er et senter for sjeldne diagnoser. Der arrangeres det hvert år flere kurs om blant annet enkeltdiagnoser eller diagnoser med felles problematikk. Dette er kurs rettet mot fagpersoner som arbeider med personer med ulike diagnoser (Frambu, 26.01.2014).

En annen viktig faktor når du skal være trafikklærer for funksjonshemmede er at du kjenner bilutstyret. ATL (Autoriserte Trafikkskolers Landsforbund) arrangerer hvert år fagseminar for blant annet trafikklærere som vil ha føreropplæring i tilrettelagte biler. Her får trafikklærerne informasjon om det ulike bilutstyret som finnes og de får testet det selv. Disse fagseminarene ledes av ulike instanser som er relevante for denne elevgruppen, blant annet NAV og bilmekanikere (ATL, 17.02.2015).

6.0 Drøfting

Føreropplæring har et godt utgangspunkt for å få et godt læringsutbytte, med tanke på at læreren kan tilpasse undervisningen etter elevens behov. Selve undervisningen blir lik om du har en elev med eller uten funksjonshemming, det er prosessen før kjøretimen som blir annerledes. Som trafikklærer for funksjonshemmede må du ha bredere kunnskap innenfor fagfelt som spesialpedagogikk og psykologi. Selv om en person har en funksjonshemming, betyr det ikke at personen er mentalt retardert. Men ungdommer som har vokst opp med en form for funksjonshemming, kan allikevel kanskje trenge en annerledes tilnærming enn andre. Dette fordi at oppveksten kan ha båret preg av mye ekskludering og stigmatisering. Dette kan føre til at noen funksjonshemmede er mer sårbare.

Etter å ha vært i kontakt med flere ulike trafikklærere sitter vi igjen med et inntrykk av at to år på trafikklærerutdanningen ikke er nok om man vil lære opp personer med en funksjonshemming. Du møter på flere og til tider større utfordringer i denne elevgruppen. De to årene på trafikklærerutdanningen gir studentene grunnleggende pedagogikk innenfor generell føreropplæring, men når man skal jobbe med funksjonshemmede personer er spesialpedagogikk viktig. Dette fordi spesialpedagogikk gir en dypere forståelse innenfor elever med spesielle behov. I tillegg til at du lærer om personer med spesielle læringsbehov, får du også en sjanse til å forbedre vilkårene til tross for funksjonshemmede barrierer. Innenfor spesialpedagogikk får du kunnskap om viktigheten med begrepene likeverd, inkludering og livskvalitet. Disse begrepene betyr kanskje ikke så mye i normalskolen, men for en funksjonshemmet er disse begrepene en stor del av hverdagen. Alle lærere ønsker at elevene skal ha et best mulig læringsutbytte av undervisningen. Dette kan være en større utfordring om læreren underviser funksjonshemmede personer, men med spesialpedagogikk i bakgrunnen har du et bedre utgangspunkt for å oppnå dette.

Et annet relevant fag innenfor denne elevgruppen er psykologi. En av trafikklærerne vi har vært i kontakt med har den erfaringen at funksjonshemmede personer i mange tilfeller er mer sårbare og har ofte lavere selvtilit enn andre. Desto bedre psykologiforståelse en trafikklærer har, jo enklere vil det være å forstå hver enkelt elev og tilnærme seg de ulike elevene på riktig måte. I psykologifaget kan du lære om hvordan mennesker tenker og kommuniserer. Dette

kan være en viktig egenskap å ha når du som trafikklærer møter så mange ulike elever med vidt forskjellige utfordringer.

«Personer med en funksjonshemming har kanskje ofte fått høre at de ikke kan eller ikke klarer, derfor er det viktig for trafikklæreren å motbevise dette» («Jørgen», 2015)

De største forskjellene mellom føreropplæring for personer med og uten en funksjonshemming er diagnosene trafikklæreren møter og bilutstyret som følger med. Derfor er det viktig at trafikklæreren har god kunnskap om de ulike diagnosene han møter, slik at han vet godt hvilke utfordringer eleven står ovenfor. Om trafikklæreren ikke har nok kunnskap om diagnosene og symptomene som medfølger er det nesten umulig for han å sette seg inn i elevens situasjon. Flere steder arrangeres det ulike kurs for fagpersoner innenfor dette feltet. Med de ulike diagnosene møter også trafikklæreren ulike typer bilutstyr. Det er viktig at læreren kjenner til dette utstyret, og at han selv klarer å bruke det. Om læreren ikke kjenner det ulike utstyret godt nok, vil han heller ikke kunne gi eleven en optimal opplæring med det. Vi mener det er viktig at trafikklærere som skal undervise i denne elevgruppen har et nært samarbeid med bilverkstedene som tilrettelegger kjøretøy. Om disse instansene har en god kommunikasjon blir det lettere å optimalisere tilretteleggingene til hver enkelt utfordring og til hver enkelt elev.

7.0 Kildehenvisning

Litteratur

- Befring, E. & Tangen, R. (2012) *Spesialpedagogikk*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk
- Bjørndal, C. R. P. (2002) *Det vurderende øyet – observasjon, vurdering og utvikling i undervisning og veiledning*. Oslo: Gyldendal Akademisk
- Jacobsen, D., Kjeldsen, S.E., Ingvaldsen, B., Buanes, T. & Røise, O. (2010) *Sykdomslære – Indremedisin, kirurgi og anestesi*. Oslo: Gyldendal Akademisk
- Rismark, M. & Sølberg, A.M. (2006) «Den gode dialog bak rattet». I: *Samferdsel*, Nr.1 februar 2006.
- Samferdselsdepartementet (1988) *Framkomstmidler for flere*. Oslo: Samferdselsdepartementet

Nettsider

- ATL - Autoriserte Trafikkskoleers Landsforbund (17.02.2015) *Fagseminar – opplæring for mennesker med funksjonsnedsettelse*. Hentet fra: <http://www.atl.no/aktuelle/kalender/fagseminar-opp%C3%A6ring-for-mennesker-med-funksjonsnedsettelse>
- Frambu – Senter for sjeldne diagnoser. Hentet fra: <http://www.frambu.no/>
- TRS kompetansesenter (u.å.) *Veileder for oppfølging ved kortvoksthet*. Hentet fra: <http://www.sunnaas.no/omoss/avdelinger/trs/diagnoser/kortvoksthet/Documents/Kortvokstveileder.pdf>
- Utdanning.no (u.å.) *Psykologi*. Hentet fra: <https://utdanning.no/studiebeskrivelse/psykologi>

8.0 Vedlegg

8.1 Intervjuguide til trafikkskoler

1. Introduksjon av meg selv og oppgaven.

- Navn, alder, bosted, skolen jeg går på, studiet mitt

2. Presentasjon av problemstilling

3. Generelt:

- Hvor lenge har du jobbet som trafikklærer? Med personer som faller utenfor normalen?

- Hva slags utdannelse har du?

4. Trafikklærer for personer med en funksjonshemming:

- Kan du fortelle litt om din erfaring med å drive føreropplæring blant funksjonshemmede og personer som ikke mestrer så godt norskspråket?

- Fins det særlige utfordringer for trafikkskolene? – hva består disse eventuelt i?

- Opplever dere at det kan være utfordrende for funksjonshemmede / innvandrere å ta førerkort? – hva er i så fall vanskelig?

- Hva slags utfordringer er du oftest vitne til?

- Hvilke tilrettelegginger gjennomfører du i undervisningen?

- Har du elever med lese- og skrivevansker? Hvordan klarer de seg i trafikken?

- Hvordan blir det med teoriprøva til en elev med for eksempel dysleksi?

Samtalen tas opp digitalt

8.2 Intervjuguide til funksjonshemmet i trafikken

1. Introduksjon av meg selv og oppgaven.

- Navn, alder, bosted, skolen jeg går på, studiet mitt

2. Presentasjon av problemstilling

3. Spørsmål

- Når bestemte du deg for at du ville ha førerkort og hvordan var prosessen? Hvem pratet du med?

- Var det du selv som bestemte du ville ha førerkort eller fikk du tips av andre?

- Føler du det å være kortvokst er en hindring når det kommer til å ferdes i trafikken?

- Kan du fortelle litt om hva du bruker bilen til? (jobb, fritid, hente/bringe osv.)

- Hvor kjører du? (bytrafikk/landevei, vei- og føreforhold) – Handicappet noen hindring i forhold til dette?

- Hvor lenge har du hatt førerkort?

- Hva slags bil har du? – Hvem eier bilen?

- Hvor fikk du føreropplæring?

- Hvordan finansierte du førerkortet?

- Hva synes du om føreropplæringen du hadde? – Noe som kunne/burde vært annerledes?

Samtalen tas opp digitalt

8.3 Intervjuguide til verksted som lager biler

1. Introduksjon av meg selv og oppgaven.

- Navn, alder, bosted, skolen jeg går på, studiet mitt

2. Presentasjon av problemstilling

3. Spørsmål

- Hvor mange biler blir utbygget hos dere i året?

- Hva slags endringer blir gjort? – Hvilke funksjonshemminger er det dere oftest tilpasser bilen til?

- Hvem koster disse endringene? Eleven selv?

- Hvilke støtteordninger finnes for elever som ønsker en tilpasset bil?

- Øker antallet tilrettelagte biler? I så fall hva er forskjellen?

- Er det deres mekanikere som forsker på disse tilretteleggingene? – hvordan har denne utviklingen vært de siste 10, 20 årene.

- Hvor mange verksteder finnes i Norge?

Samtalen tas opp digitalt